

Ne Kadar Farkındayız? Kan Bağışı Konusunda Doktor Anketi

How Aware Are We? A Survey Among Doctors on Blood Donation

Kadriye Kart Yaşar, Filiz Pehlivanoğlu, Mehmet Emirhan Işık, Gülten Çiçek, Sevtap Gürsoy, Mehtap Şimşek, Semra Sandıkçı, Hülya Özkan, Gönül Şengöz

Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Kliniği, İstanbul, Türkiye

Özet

Kan ihtiyacı, tüm toplumu ilgilendiren önemli bir konudur. Gönüllü kan bağışçıları, güvenli kan bağışının en önemli unsurudurlar. Gelişmiş ülkelerde gönüllü kan bağışçısı oranları tüm toplumun %5-6'sına ulaşmışken Türkiye'de bu oran, ancak %1'in biraz üzerindedir. Bu çalışmanın amacı, hastanemizin farklı bölümlerinde çalışan doktorların kan bağışı ile ilgili bilgi, tutum ve davranışlarını değerlendirmektir. Yirmi sorudan oluşan bir anket hastanemizde görevli 100 doktora uygulandı. Katılımcıların %45'i en azından bir kez kan bağışı yapmışken, %55'i daha önceden kan bağışçısı olmayı düşünmemişlerdi. Daha önceden kan vermemiş olanların %84'ü 25-35 yaş aralığındaydı ve %62'si kadındı. Bu grubun yarısı acil bir durumda sadece kendi yakınlarına kan vermek istediklerini ve yedisi ise kan bağışı sırasında hastalık bulaşmasından endişe ettiklerini belirttiler. Anket sonunda daha önceden kan vermeyen 55 doktorun 33'ü kan vermek istediklerini ifade ettiler.

Türkiye'de halk etkili ve yaygın kampanyalarla kan bağışı konusunda doğru bilgilerle aydınlatılmamıştır. Bu yüzden ülkemizde kan bağışıyla ilgili sürekli eğitim, kan bağışı oranlarını arttıracak en önemli ve etkili yöntemdir. (*Haseki Tıp Bülteni* 2011; 49: 56-61)

Anahtar Kelimeler: Donör, kan bağışı, transfüzyon

Abstract

The need for blood is an important concern for the society as a whole. Volunteer blood donors are the most important factor of safety blood donation. The rate of voluntary blood donation reaches 5% in developed countries, whereas in Turkey, this rate is just slightly over 1%. The aim of this study was to evaluate the knowledge, behaviour and attitude of doctors working in various departments of our hospital toward blood donation. A questionnaire with 20 questions was filled out by 100 doctors. Forty-five per cent of participants donated blood at least one time before, whereas 55% of them had never seriously considered becoming donor. Eighty-four per cent of nondonors were between 25-35 years old and 62% of them were female in this study. The half of nondonors wanted to donate only to their relatives in emergency situations. Surprisingly, seven refrained from blood donating due to the fear of catching an infectious disease during it. At the end of the survey, 33 of 55 nondonors were registered to donate blood. People in Turkey have not been correctly informed on blood donation through effective and common campaigns. Therefore, constant education on this issue is the most important and effective way of increasing blood donation rates in our country. (*The Medical Bulletin of Haseki* 2011; 49: 56-61)

Key Words: Donor, blood donation, transfusion

Giriş

Günümüzde tıptaki ilerlemelere rağmen kan ve kan ürünleri, kaynağı sadece insan olan ve elde edilmesi için kan bağışından başka bir yöntem bulunmayan tedavi araçlarıdır. Gelişmiş ülkelerde gerekli kan miktarının %80 gibi büyük bir kısmı, gönüllü kan bağışçılarından elde edilen kanla sağlanırken, gelişmekte olan ülkelerde ve ülkemizde bu oran çok daha azdır. ABD, Almanya, Kanada, Japonya gibi ülkelerde gönüllü kan bağışçısı oranı tüm toplumun %5'ini oluştururken Türkiye'de bu rakam maalesef %1-2 civarındadır (1). Dolayısıyla kan, farklı ve uygun olmayan yollardan elde edilebilmektedir.

İnsanlar yaşamlarının herhangi bir döneminde kendisi veya yakınlarıyla ilgili olarak, kan ve kan ürünlerine ihtiyaç duyabilir. Kan ihtiyacını karşılamada en önemli unsur, kan bankacılığının temeli olan gönüllü ve güvenilir kan bağışçısıdır. Genel tanımı itibarıyla kan bağışçısı; "tamamen kendi özgür iradesiyle para veya benzeri bir çıkar karşılığı olmadan, kendi kan, plazma ve hücreli kan bileşenini bağışlayan kişi"dir (1). Güvenilir kan da, güvenilir kan bağışçısından elde edilebilir. Bağışçı seçiminde genel kural, uygun yaş sınırları içinde ve enfeksiyon veya ciddi bir hastalığı olmayan sağlıklı gönüllülerden kan sağlanmasıdır (2). Bu nedenle de bağışçı kazanım programlarıyla, güvenilir kan bağışçısı sayısının artırılması önem taşımaktadır.

III. Ulusal Kan Merkezleri ve Transfüzyon Tıbbi Kongresi, 24-28 Kasım 2010, Antalya

Yazışma Adresi/Address for Correspondence: Kadriye Kart Yaşar

Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Kliniği, İstanbul, Türkiye

Tel.: +90 212 529 44 00 E-posta: kadriyeyasar@hasekihastanesi.gov.tr

Geliş Tarihi/Received: 02 Aralık 2010 **Kabul Tarihi/Accepted:** 03 Şubat 2011

Haseki Tıp Bülteni,
Galenos Yayınevi tarafından basılmıştır.

*The Medical Bulletin of Haseki Training and Research Hospital,
published by Galenos Publishing.*

Sağlık personeli hangi düzeyde olursa olsun, kana olan ihtiyaç, bağışçı temini veya kan transfüzyonu gibi basamaklarda bu zorlu ve emek isteyen sürecin doğal bir parçasıdır. Bu çalışmayla, hastanemizdeki doktorların kan bağışı konusundaki tutum, davranış ve bilgilerinin değerlendirilmesi ve bu konuda bilgilendirilmeleri amaçlanmıştır.

Yöntem

Çalışmaya, hastanemizin değişik kliniklerinde çalışan 100 doktor dahil edilmiş ve kendilerine görevliler tarafından bir anket uygulanmıştır (Anket Formu). Görevliler yapılan çalışmanın amacını ve içeriğini tüm katılımcılara anlatmış ve

ANKET FORMU

Cinsiyet: Erkek Kadın

Yaş:

“Gelişmiş ülkelerde gönüllü bağışların nüfusa oranı %5 iken, ülkemizde gönüllü kan bağışlarının nüfusa oranı %1.5'tur”

1 – Kan bağışlamayı düşünüyor musunuz?

Evet Evet ama sağlık problemim var Kararsızım Gerekliği zaman Hayır

2 – Kan grubunuzu biliyor musunuz?

Evet Hayır Eğer biliyorsanız, kan grubunuz :

3 – Bir seferde ne kadar kan bağışı yapılabilir?

100 ml 250 ml 500 ml 750ml 1 Lt Bilmiyorum

4 – Ne sıklıkla kan bağışı yapılabilir?

15 günde bir Ayda bir 2 – 3 ayda bir 6 ayda bir Yılda bir Bilmiyorum

5 – Bağış yapılan kan, kan merkezinde hastaya verilmek üzere ne kadar saklanabilir?

1 hafta 1 ay 3 ay 1 yıl Bilmiyorum

6 – Kan hangi durumlarda gereklidir?

Bazı kan hastalıkları Bazı ameliyatlar Büyük kaza ve yaralanmalar Hepsi Hiçbiri

7 – Ülkemizde kan ve kan ürünleri sizce en fazla hangi yolla temin edilmektedir?

Gönüllü vatandaşlar Para ile Hasta yakını (Kana-kan) Kızılay

8 – Ülkemizde kan stoklarını kimlerin karşılaması gerektiğini düşünüyorsunuz?

Gönüllü vatandaşlar Para ile Hasta yakını (Kana-kan) Kızılay

9 – Para karşılığı alınmış bir kanın size veya bir yakınınıza verilmesi durumunda kanın güvenli olduğundan emin olur musunuz?

Evet Hayır

10 – Düşündüğünüz halde hiç kan vermemişseniz sizce bunun nedeni ne olabilir?

a) Bana bir hastalık bulaşmasından korkuyorum Evet Hayır

b) İhmal ediyorum Evet Hayır

c) Yakınlarım dışındaki insanların yaşamına önem vermiyorum Evet Hayır

d) Bağış yapacak kadar kanım yok Evet Hayır

e) Bir yakınımaya gerekirse vermeyi düşünüyorum Evet Hayır

f) Diğer (açıklayınız) :

11 – Kan bağışını teşvik etmek için sizce yapılması gerekli en önemli şey aşağıdakilerden hangisidir?

a) Halkın eğitim sağlanmalı ve bu eğitim sürekli olmalı Evet Hayır

b) Kan bağışı kabul edilen yerler kolay ulaşılabilir ve temiz olmalı Evet Hayır

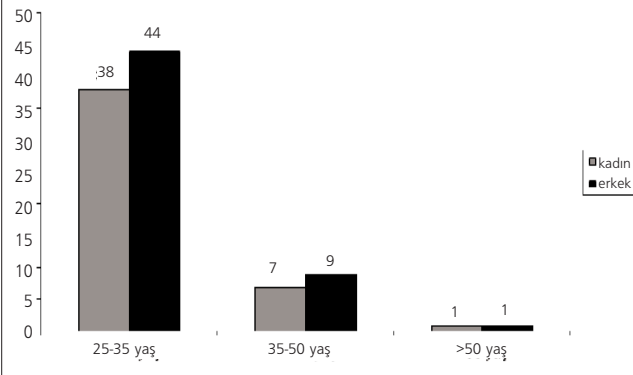
c) Kan bağışı kabul edilen yerlerde personel güler yüzlü ilgili ve bilgili olmalı Evet Hayır

d) Özendirici ve onurlandırıcı promosyonlar uygulanmalı Evet Hayır

e) Ücret ödenmeli Evet Hayır

- 12 – Kan bağışının yan etkileri var mıdır?
- a) Yan etkisi yok Evet Hayır
- b) Halsizlik yapar Evet Hayır
- c) Kilo kaybı yapar Evet Hayır
- d) Kilo aldırır Evet Hayır
- e) İştah açar Evet Hayır
- f) Bağımlılık Evet Hayır
- g) Diğer
- 13 – Kan bağışı öncesi bağış yapan kişinin basit bir şekilde muayenesi ve bazı kan tetkikleri yapılması gerekli mi?
- Hiç bir zaman Bazen Gelişmiş kan merkezlerinde evet Her zaman
- 14 – Eğer yanıtınız evet ise neden bu işlemlere gereksinim duyulabilir?
- Kan bağışı yapan kişinin sağlığını korumak Hastanın sağlığını korumak Her ikisi
- 15 – Siz hiç kan verdiniz mi?
- Evet Hayır
- 16 – Şimdiye kadar kaç defa kan verdiniz?
- Hiç 1 – 5 6 – 10 10'dan fazla
- 17 – Kan bağışının ifadesi olarak aşağıdakilerden hangisi size en uygundur?
- a) Fazilettir E H
- b) Vatandaşlık görevidir E H
- c) Benim ya da yakınımın kana ihtiyaç duyduğunda kan bulabileceğim konusunda güven duymamı sağlar E H
- d) Hiçbiri E H
- 18 – Yakınlarınızdan uzak bir yerde size veya bir yakınınıza kan gerektiğinde kanı nasıl karşılayabileceğinizi düşünüyorsunuz?
- Devlet karşılansın Kızılay Para ile satın alırım Asker ve polis karşılansın
- Gönüllü vatandaşlardan karşılansın Kan merkezi stoklarından karşılansın
- 19 – Çok acil bir kan ihtiyacı olduğunda (kanamalı bir hasta) uygun kan grubunda donör bulunup, kanı alınıp, zorunlu testler çalışılıp, kanın hazırlanması ne kadar zaman alır?
- 2 saat 5 saat 12 saat 24 saat Bilmiyorum
- 20 – Kan merkezlerindeki kan stoklarını ancak kan bağışları karşılamaktadır. Yapacağınız kan bağışlarının bir gün size veya yakınınıza geri döneceğini unutmayın
- O halde kan bağışlamayı düşünmek istiyor musunuz?
- Evet Evet ama sağlık problemim var Kararsızım Gerektiği zaman Hayır

Grafik1. Katılımcıların Cinsiyeti ve Yaş Dağılımı



ardından formlar dağıtılarak karşılıklı görüşmeyle kısa süre içinde cevaplamaları istenmiştir. Formlar daha sonra toplanarak sonuçlar değerlendirilmiştir.

Sonuçlar ve Tartışma

Ankete katılan 100 doktordan 54'ü erkek, 46'sı kadındı ve hastanemize ait cerrahi ve dahili branşlara ait farklı kliniklerde görev yapmaktaydı. Katılımcıların %82'si 25-35 yaş grubundaydı. Grafik 1'de cinsiyet ve yaş dağılımı gösterilmiştir.

"Kan bağışlamayı düşünür müsünüz?" sorusuna verilen yanıtların dağılımı Tablo 1'de gösterilmiştir.

Doktorların %71'inin bu soruya, doğrudan evet veya gerektiğinde verebilirim şeklindeki cevapları, sağlık çalışanlarının bu konudaki hassasiyetiyle açıklanabilir. Kan grubu-

nuz, kan verme sıklığı, kan miktarı ve saklama sürelerine ilişkin doğru cevapların oranları Tablo 2’de özetlenmiştir.

Ankete katılanların sağlık çalışanı olması sebebiyle; kan grubunu ve kan verme sıklığını bilme oranları yüksek iken, kan bağışı amacıyla bir seferde alınabilecek kan miktarı ve

Tablo 1. "Kan bağışlamayı düşünür müsünüz" sorusuna verilen cevapların dağılımı

	n	%
Evet	48	48
Evet, ama sağlık problemim var	17	17
Kararsızım	5	5
Gerektiği zaman	23	23
Hayır	7	7
Toplam	100	100

Tablo 2. Kan grubu, kan verme sıklığı, verilebilecek kan miktarı ve saklama sürelerine ilişkin sorulara doğru cevap verenlerin oranı

	n	%
Kan grubunu bilenler	100	100
Bir seferde kaç ml kan verilebilir?	72	72
Ne sıklıkta kan verilebilir?	54	54
Kanın kan merkezinde saklama süresi	23	23
Toplam	100	100

Tablo 3. "Ülkemizde kan stoklarını kimin karşılaması gerektiğini düşünüyorsunuz?" sorusuna verilen cevapların dağılımı

	Kan vermiş olanlar		Kan vermemiş olanlar	
	n	%	n	%
Gönüllü vatandaşlar	24	53	33	60
Kızılay	19	42	21	38
Hasta yakını (Kana-kan)	6	13	9	16
Para karşılığı	0	0	1	2

Tablo 4. Kan bağışı yapmamış grubun kan vermeme gerekçeleri

	n	%
Sadece yakınımaya veririm	21	38
İhmal ediyorum	26	47
Hastalık bulaşır	7	13
Anemim var	15	27
Gebeyim	1	2
Sağlığını diyemiyordum	1	2
50 kg'ın altındayım	1	2
Uygun görmüyorum	1	2

kanın kan merkezinde saklama süresine ilişkin doğru cevap oranı nispeten düşük kalmıştır.

Ülkemizdeki kan ihtiyacını kimin karşılaması gerektiği sorusuna verilen cevapların oranları Tablo 3’tedir. Daha önce kan vermemiş olan 55 doktordan 33’ü bu soruya “gönüllü vatandaşlar” cevabını verdi.

Çalışmaya katılan doktorlardan 45’inin daha önceden kan verdiği ve anket sonunda kan vermeyi düşünüp düşünmedikleri sorulduğunda 42’sinin yeniden kan vereceği ifade edildi. Daha önceden kan vermemiş 55 doktorun; 34’ü kadın, 21’i erkek ve 46’sı 25-35 yaş aralığındaydı. Önal ve ark.’nın (3) bir ilaç şirketinde çalışan ve %89’u üniversite mezunu 135 kişiyle yaptıkları anket çalışmasında da, ankete katılanların %58’inin daha önceden kan vermediği, %15’inin ise çok acil bir durumda veya akrabasına lazım olduğunda kan verdiği bildirilmiştir. Aynı çalışmada katılımcılar içinde gönüllü kan bağışçısı oranı %27 idi. Üniversite mezunu olan bu grupta ve hastanemiz doktorlarındaki kan bağış oranları benzerdir. Çalışmamızdaki doktorların da %21’i sadece kendi yakınlarının ihtiyacı olduğunda kan vermek istediklerini, %26’sı kan vermeyi ihmal ettiklerini, %15’i kansızlık nedeniyle kan veremediklerini belirttiler. Neden kan vermedikleri sorulan bu grupta %7 oranında hastalık bulaşır endişesiyle kan vermek istemedikleri ortaya çıktı (Tablo 4). Tüm doktor grubunun %13’ünün kan bağışıyla hastalık bulaşabileceği gibi yanlış bir inanişaya sahip olmaları dikkat çekiciydi. Anket sonunda kan vermek istemeyen gruptan 33’ü kan vermek istediklerini belirttiler. Bu durum, toplumda, ihmal ettikleri için veya eğitilmiş olsalar bile kan bağışıyla ilgili yanlış inanişalara sahip olan, ancak sorumluluk duygusu olması beklenen bu kesiminin, etkili bilgilendirme ve teşvik edici kampanyalarla yönlendirilmesiyle, gönüllü kan bağışçı sayısının anlamlı oranda arttırılabileceğini düşündürmektedir. Çünkü Dünya Sağlık Örgütü’nün en güvenilir yöntem olarak belirlediği kan temin yöntemi, güvenli kan bağışçılarından gönüllü olarak, karşılık beklemeden, düzenli ve bilinçli olarak yapılan kan bağışıdır.

Kan bağışının teşvik edilmesi için en uygun yöntemin ne olduğu sorusuna katılımcıların %80’i halkın eğitimi cevabını vermiş, %66’sı kan bağışı yapılan yerlerin kolay ulaşılır ve temiz yerler olması gerektiğini, %52’si kan merkezi çalışanlarının güler yüzlü olması gerektiğini, %43’ü de bağışçıyı özendirici ve onurlandırıcı promosyonlar olması gerektiğini ifade etmişlerdir. ABD’de Newsweek dergisinde 2003 yılında bu konuyla ilgili bir makede; bağışçılarla bire bir ilişki kurulması ve devamının, bağışçıya kendisine ihtiyaç duyulduğunun hissettirilmesinin, bunun yanında bağışçıları kan hastalıkları ve ihtiyaç duyulan kan ürünleri konusunda bilgilendirmenin en etkili yöntemler olduğu vurgulanmıştır (4). Aynı makede, telefon-mesaj esaslı kan merkezi ve bağışçı ilişkisinin, bağış sırasında rahatlatıcı sohbetle belli bir seviyeye getirilmesi gerektiği; “is-teme stratejisiyle” mevcut gönüllü bağışçıların daha sık bağış yapmalarının da sağlanacağı belirtilmiştir. Ayrıca, bağışçılara yaptıklarının ne denli önemli bir şey olduğunun hissettirilerek bilinç ve devamlılık sağlanması amaç olmalıdır.

Kan bağışının yan etkisi var mı sorusuna; katılımcıların 55’i halsizlik yapar, 15’i iştah açar, 6’sı kilo aldırır, 4’ü kilo

kaybettirir ve 3'ü bağımlılık yapar cevabını vermiştir. Sağlık çalışanı ve eğitimli bir grup oldukları halde, katılımcıların yarısının kan bağışının yan etkilerinin olduğunu düşünmesi ve bu konuda yanlış bilgilere sahip olması; kan bağışı konusunda eğitimin sürekliliği ve toplumun kan bağışı konusunda aydınlatılması ve teşvik edilmesinin önemini ortaya koymaktadır.

İnsandan insana ilk kan transfüzyonu, James Blundell tarafından 1818 yılında yapılmıştır. Gerçek anlamda kan transfüzyonu ise, 1900'de Karl Landsteiner tarafından kan gruplarının tanımlanmasından sonra başlamıştır (5,6). Ülkemizde ilk kan bankası Kızılay tarafından 1957'de İstanbul ve Ankara'da kurulmuştur. Ulusal bir kan politikası ve kan bağışçı kazanım programlarının henüz tam yerleşmemiş olması nedeniyle, gönüllü ve güvenilir kan bağışçı sayısının düşük olduğu ülkelerden biriyiz. Kızılay verilerine göre, gelişmiş ülkelerde gönüllü bağışların nüfusa oranı %5 iken, ülkemizde gönüllü kan bağışlarının nüfusa oranı %1.5'tur (1,7). Toplumumuzda, kan bağışlama alışkanlığının yerleşmemiş olması, günümüzde hala kan ve kan ürünlerine dair kaynak sıkıntısına yol açmaktadır. Ülkemizde bu nedenle kan bankacılığına gönül vermiş Kızılay çalışanları vasıtasıyla, hedef 25 adı altında kan verebilecek güvenilir kan bağışçısı adayı olabilecek genç nüfusun kazanılması hedeflenmiş ve bu programı yürütecek ekip çalışmalarına başlamıştır (8). Süleyman Demirel Üniversitesi'nde okuyan 1776 öğrenciyle yapılan mini anket sonuçlarına göre, katılımcıların %73'ünün kan vermeyi düşündüğü; kan vermemeye gerekçe olarak da %34'ünün kan vermeyi ihmal ettiği, %44'ünün kansızlık nedeniyle veremediği, %18'inin de hastalık bulaşmasından korkarak kan vermek istemedikleri ortaya çıkmıştır (9). Bu tür organizasyonların artırılması, özendirici promosyonlar ve reklamlarla geniş kitlelere duyurulması kan bağış oranlarını arttıracaktır.

Ülkelerin kan ihtiyacını karşılayabilmesi için toplumun %5-6 gibi bir kısmının, düzenli ve güvenilir kan bağışçısı olarak kazanılmış olması gereklidir (7). Çalışmamızla elde ettiğimiz sonuçlar, toplumun eğitimli ve hemen her gün kan ihtiyacı olan hastalarla karşılaşan doktor grubunda, topluma kıyasla kan verme oranının yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Çalışmamızdaki doktor grubu içinde dahili branş doktorları çoğunlukta idi (%77). Dahili branşlarda kan vermeme oranı 44/77 (%57) iken cerrahi branş doktorlarında bu oran daha düşüktü (%48). Cerrahi branşlar içinde kadın hastalıkları ve doğum doktorlarının tamamı, daha önceden kan vermişlerdi (5/5). Kulak burun boğaz doktorlarında kan verme oranı cerrahi grup içinde en düşüktü (1/6). Dahili branş doktorları arasında kan verme oranları %44-57 arasında yakın değerlerde seyrederken, nöroloji doktorları %75 ile en fazla kan veren branş idi. Bu sonuçlara göre; dahili branşlarda kan ihtiyacı olan hastayı daha sık gören branşlarda kan verme oranlarının diğer branşlardan farklı olmadığı; cerrahi branşlarda ise, kan transfüzyonunun en sık yapıldığı kliniklerden birisi olan kadın hastalıkları ve doğum doktorlarının tamamının önceden kan vermiş olması dikkat çekicidir. Bu nedenle, kan bağışının hayat kurtarıcı olabileceği, ihtiyacı olan hastalar bazında bağışçılarını bilgi-

lendirilmesi ve yaptıkları kan bağışının o hastalar için nasıl değerli olduğunu hissettirilmesi, gönüllü bağışçı oranını arttıracaktır. Ancak yine bu çalışmayla ortaya çıkan, daha önceden kan vermemiş doktorların, sadece bir yakınlarına ihtiyaç duyulduğunda kan verebilecekleri sonucu da, toplumun kan bağışına bakışını ortaya koyması bakımından dikkat çekicidir. Çünkü toplumun farklı katmanlarını içeren daha büyük popülasyonlarla yapılan benzeri çalışmalarda da "sadece bir yakınıma ihtiyaç olursa kan veririm" anlayışı, toplumumuzda neden kan bağış oranının düşük olduğu sorusunun cevabı olarak ortaya konmuştur (10). Bu sonuç, toplumumuzun kan bağışı konusunda eğitimsiz ve ilgisiz olduğunu göstermektedir. Tıp nosyonuna sahip doktor grubunda bile; kan bağışı ve işlemin teknik detayları, kan bağışının yan etkileri olup olmadığı konusunda yanlış ve kulaktan dolma bilgilere sahip olduğunun gösterildiği bu çalışma, eğitimin önemini ve süreklilik gerektirdiğini ortaya koyması bakımından dikkat çekicidir ve değerlidir.

Kan bağışını teşvikin en önemli basamağı eğitimdir ve kan bağış oranları, ancak eğitim seviyesi yükseldikçe artabilir. Hindistan'da 300 denekle yapılmış bir çalışmada, sosyoekonomik ve demografik verilerden sadece mesleki statü ve eğitim seviyesinin kan bağışı ile ilgili farkındalığa etkisi olduğu gösterilmiştir (11). Çalışmamızda da bu konuyla ilgili olan, belli bir eğitim seviyesine sahip ve kan bağışının önemini farkında olan bir grup olan doktor grubunda, kan bağış oranları toplumu esas alan çalışmalara kıyasla yüksek bulunmuştur. Bu yüzden kan bağış oranının düşük olduğu ülkemizde; Kızılay, ilgili bakanlıklar, idari yönetim kadrosu, toplumun kanaat önderleri, aydınlar ve medyanın da desteği ile kan bağışı teşvik edilmelidir. Farklı ülkelerden yapılmış çeşitli çalışmalarda da, toplumların kan bağışı yapmasının önündeki engellerin belirlenerek, motivasyonu ve dolayısıyla kan bağışını arttıracak promosyonlara ihtiyaç olduğu vurgulanmıştır (12,13). Bu nedenle ülkemizde, kan bağışının düşük olmasının nedenlerini vurgulayacak çok merkezli ve büyük çaplı çalışmalara ihtiyaç olduğu açıktır. Bu çalışmalarla ortaya konacak veriler doğrultusunda, konunun uzmanları tarafından kan bağışının yan etkileri, ihtiyacın önemi gibi konular hakkında toplum aydınlatılmalı, yanlış inanışların önüne geçilmelidir. Deprem, sel vb. doğal afetlerde toplumun bu konuya duyarlılığı artmaktadır. Kliniğimizden 2003 yılında İstanbul'daki bir terör saldırısı sonrası ortaya çıkan kan ihtiyacı ile ilgili olarak yapılan bir çalışmada; hastane çalışanlarından oluşan gönüllü bir ekip sayesinde, uygun organizasyon ve teşvik sonucu kan bağışlamak isteyen insanlardan kısa sürede anlamlı sayıda kan bağışı elde edildiği gösterilmiştir (7). Bu ve benzeri çalışmalar, kan bağışında gönüllülüğün ve planlı organizasyonların önemini ortaya koymuştur.

Her gün kan ihtiyacı olan hastalarla yüz yüze olan ve yüksek eğitim seviyesine sahip doktor gruplarında bile kan bağışına yaklaşımın düzeyi; alınacak yolun uzun, varılacak hedefin uzak olduğunu düşündürmektedir. Bu konuda, eğitimin farklı yöntemlerle ve daha yaygın olarak verilmesi ve farkındalığın tüm toplum katmanlarına yayılması gerekmektedir.

Kaynaklar

1. Bağışçı kazanım programları. Ulusal Kan Merkezleri ve Transfüzyon Tıbbı Kursu XII-Temel Kurs Kitabı, 2009, Antalya. s.31-4.
2. Mutlu B. Bağışçı seçimi ve seyahat. III. Ulusal Kan Merkezleri ve Transfüzyon Kongresi Kitabı, 24-28 Kasım 2010, Antalya. s. 50-52.
3. Önal AE, Cevizci S. İstanbul'da bir ilaç sektörü çalışanlarında kan bağışı konusunda bilgi ve davranış araştırması. 12. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi (21-25 Ekim 2008, Ankara), Kongre kitabı.
4. Merdanoğulları E. Bağışçı bulmanın değişen yüzü. *Damla* 2004; 58: 13.
5. Dzik WH. The James Blundell Award Lecture 2006: transfusion and the treatment of haemorrhage: past, present and future. *Transfus Med* 2007;17:367-74.
6. Atamer T. Kan transfüzyonunun tarihçesi. 35. Ulusal Hematoloji Kongre Kitabı, 7-10 Ekim 2009, Antalya. s.148-154.
7. Sengoz G, Karabela S, Berzeg D, et al. Comparison of routine blood donors that applied on a disaster. *Blood Banking and Transfusion Medicine* 2004;2:139-43.
8. Kundakçı AH. Hedef 25. III. Ulusal Kan Merkezleri ve Transfüzyon Tıbbı Kongresi Kitabı, 24-28 Kasım 2010, Antalya. s.46-49.
9. Polat M, Alanoğlu G, Kişioğlu AN, Tola T, Töre E, Canatan D. Üniversite gençliğinin kan bağışı hakkında bilgileri ve gençliği kan bağışına teşvik etmek. *Damla* 2004;61:7.
10. Yıldız Ç, Emekdaş G, Kanık A, et al. Neden kan bağışlamıyoruz. Mersin işinde yaşayanlarda kan bağışına genel bakış: Anket çalışması. *Infek Derg* 2006;20:41-55.
11. Shenga N, Thankappan K, Kartha C, Pal R. Analyzing sociodemographic factors amongst blood donors. *J Emerg Trauma Shock* 2010;3:21-5.
12. Godin G, Sheeran P, Conner M, et al. Factors explaining the intention to give blood among the general population. *Vox Sang* 2005;89:140-9.
13. Masser BM, White KM, Hyde MK, Terry DJ, Robinson NG. Predicting blood donation intentions and behavior among Australian blood donors: testing an extended theory of planned behavior model. *Transfusion* 2009;49:320-9.